כו א ב מיי' פ"ט מהל' ביאת מקדש הלכה יג:

נַעֲשָׂה משרת לעבודת כוכבים אמר רב נחמן מנא אמינא לה דתניא כהן שעבד עבודת כוכבים ושב קרבנו ריח ניחוח במאי אילימא בשוגג מאי ושב, שב ועומד הוא, אלא פשיטא במזיד, ואי בזריקה כי שב מאי הוי הא עבד לה שירות, אלא לאו בשחיטה ורב ששת אמר לך לעולם בשוגג והכי קאמר אם שב מעיקרו דכי עבד, בשוגג עבד, קרבנו ריח ניחוח, ואם לאו, אין קרבנו ריח ניחוח ~~השתחוה~~ לעבודת כוכבים רב נחמן אמר קרבנו ריח ניחוח ורב ששת אמר "אין קרבנו ריח ניחוח ~~הודה~~ לעבודת ~~כוכבים~~ רב נחמן אמר קרבנו ריח ניחוח ורב ששת אמר "אין קרבנו ריח ניחוח וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא בההיא קאמר רב ששת משום דעבד ליה שירות אבל שחיטה דלא עבד ליה שירות אימא מודה ליה לרב נחמן, ואי אשמעינן שחיטה, משום דעבד ליה עבודה, אבל השתחוה דלא עבד ליה עבודה אימא לא, צריכא ואי אשמעינן השתחואה משום דעביד ליה מעשה אבל הודה' דדיבורא בעלמא אימא לא, צריכא:

ואין צריך לומר דבר אחר [וכו']: מדקאמר "אין צריך לומר דבר אחר" *מכלל דבית חוניו לאו עבודת כוכבים הוא תניא כמאן דאמר בית חוניו לאו עבודת כוכבים הוא *דתניא אותה שנה שמת שמעון הצדיק אמר להן שנה זו הוא מת, אמרו לו מנין אתה יודע: אמר להן: כל יום הכפורים נזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים ונתעטף לבנים ונכנס עמי ויצא עמי, שנה זו נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ונתעטף שחורים ונכנס עמי ולא יצא עמי, לאחר הרגל חלה שבעת ימים ומת, ונמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם, בשעת פטירתו אמר להם: חוניו בני ישמש תחתי, נתקנא בו שמעי אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים ומחצה, אמר לו בא ואלמדך סדר עבודה, הלבישו באונקלי וחגרו בצילצול והעמידו אצל המזבח אמר להם לאחיו הכהנים: ראו מה נדר זה וקיים לאהובתו אותו היום שאשתמש בכהונה גדולה אלבוש באונקלי שליכי ואחגור בצילצול שליכי, בקשו אחיו הכהנים להרגו, רץ מפניהם ורצו אחריו הלך לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח והעלה עליו לשום עבודת כוכבים וכששמעו חכמים בדבר אמרו מה זה שלא ירד לה כך, הורד לה על אחת כמה וכמה דברי רבי מאיר אמר לו רבי יהודה לא כך היה מעשה אלא, לא קיבל עליו חוניו שהיה שמעי אחיו גדול ממנו שתי שנים ומחצה, ואף על פי כן נתקנא בו חוניו בשמעי אחיו, אמר לו בא ואלמדך סדר עבודה והלבישו באונקלי וחגרו בצילצול והעמידו אצל המזבח אמר להם לאחיו הכהנים ראו מה נדר זה וקיים לאהובתו אותו היום (א)שאשתמש בכהונה גדולה אלבוש באונקלי שליכי ואחגור בצילצול שליכי בקשו אחיו הכהנים להרגו, סח להם כל המאורע, בקשו להרוג את חוניו, רץ מפניהם ורצו אחריו רץ לבית המלך ורצו אחריו, כל הרואה אותו אומר זה הוא זה הוא, הלך לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח והעלה עליו לשם שמים שנאמר °(והיה) ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים ומצבה אצל גבולה לה' וכששמעו חכמים בדבר אמרו ומה זה שברח ממנה כך, המבקש לירד לה על אחת כמה וכמה: תניא אמר ר' יהושע בן פרחיה *בתחלה כל האומר *עלה לה אני כופתו ונותנו לפני הארי עכשיו כל האומר לי לירד ממנה אני מטיל עליו קומקום של חמין שהרי שאול ברח ממנה וכשעלה בקש להרוג את דוד אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לאביי: ר' מאיר האי קרא דרבי יהודה מאי עביד ליה? כדתניא לאחר מפלתו של סנחריב יצא חזקיה ומצא בני מלכים שהיו יושבין בקרונות של זהב, הדירן שלא לעבוד עבודת כוכבים שנאמר °ביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת כנען

נעשה משרת · והא דאמרינן לעיל בשחיטה לא מיפסלא מוקי לה רב ששת בשוגג: מודה לעבודת כוכבים · אמר לה אלי אתה: קמייתא · שוגג בזריקה: אבל שחיטה אימא מודה ליה לרב נחמן · ואפילו הזיד: נכנס עמי · לפני ולפנים: אמר ליה · שמעי לחוניו בא ואלמדך סדר עבודה: אונקלי · מלבוש של עור: צילצול · חזור: לאהובתו · לאשתו: זה שלא ירד לה · שמעי שלא ירד לה לגדולה כך נתקנא באחיו: פירוד לה על אחת כמה וכמה · שאין מורידין אותו שלא יקלקל עצמו: בא ואלמדך · חוניו היה חכם משמעי: שברח ממנה · שלא רצה לקבלה מתחילה: (א) כל האומר עולה [או] מנחה בתחילה קודם שיפריש קרבנו ואמר עלי עולה או מנחה אני מטיל עליו ס' משום דאין טוב לומר עלי שמא לא יקיים וכתיב (דברים כג) וכי תחדל לנדור לשון אחר בתחילה כל האומר עלה אני כופתו ומניחו לפני ארי ועכשיו כל האומר לירד הימנה אני מטיל עליו קומקום של חמין בתחילה הייתי שונא את הרבנות וכל האומר לי עלה לגדולה וס' ועכשיו שעליתי לגדולה וס' רבי יהושע בן פרחיה נשיא היה במסכת חגיגה (דף טז): מדברות שפת כנען · שפת ישראל היושבים בארץ כנען וסופא דקרא נשבעים

נזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים · *בירושלמי פריך והכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד ואפי' מלאכים דכתיב ודמות פניהם פני אדם ומשני דשמא שכינה היתה:

חוניו בני ישמש תחתי · תימה כא דרשינן בת"כ תחת אביו בזמן שהוא ממלא מקום אביו וזה לא היה יודע סדר עבודה דהא קאמר ליה בא ואלמדך סדר [עבודה] ויש לומר דבירא' חטא היה ממלא מקום אבותיו, ואם תאמר וכי לא ראה כהן גדול משמש מעולם שהיה לובש באונקלי וחגור בצילצול, ועוד הא אינו נעשה כהן גדול עד שיעשה סגן? ויש לומר דלא היה יודע *ובא ליכנס בכהונה גדולה תחילה:

והעלה עליו עולה לשם שמים · תימה הרי יש כאן איסור שחוטי חוץ *ונראה דלבני נח היה מעלה *(לעובדי כוכבים) הנודרים נדרים ונדבות:

בתחילה כל האומר עולה [או] מנחה· בתחלה קודם שיפריש קרבנו ואומר הרי עלי עולה ומנחה אני מטיל עליו כו' משום דאין טוב לומר עלי שמא לא יקיים וכתיב (דברים כג) וכי תחדל לנדור וגו' כך פירש הקונטרס עוד פירש בקונט' פירוש אחר גרסינן בתחילה כל האומר עלה אני כופתו ומניחו לפני ארי עכשיו כל האומר לירד ממנה אני מטיל עליו קומקום של חמין בתחילה הייתי שונא הרבנות וכל האומר לי עלה לגדולה כו' ועכשיו שעליתי לגדולה רבי יהושע בן פרחיה נשיא היה במסכ' חגיגה (דף טז) עד כאן לשונו ואותו לשון ראשון היה כתוב בספר ולעיל הוה ליה לאיתויי גבי הרי עלי עולה ורבינו קלונימוס אביו של רבי משולם הגיה כלשון *שני בשעת פטירתו והסופר טעה בין עלה לעולה, ושלשה דברים הגיה כמפי נבואה בשעת פטירתו זאת ועוד אחרת שהיה כתוב בספרים בפרק בית שמאי בזבחים (דף מה:) דברים שאין חייבין עליהם משום פיגול חייבין עליהם משום טהור וטמא חוץ מן הדם וטמי רבי שמעון מחייב בדבר שדרכו להאכל פי' אמר רבי שמעון ועוד הגיה בשבועות (דף יב:) שהיה כתוב בספרים קרבנות ליבור סכין משכחן למשהו ולא הוו יודעין מהו ואמר דגרסינן למה שק: הטומר

ד"ה | סוף סוטה ליכנס כו' ד"ה | פי' הר"ק וד"ה | [אולי סו"א מיוסר] | ד"ה | [וכבי מסורת בספרים בתוספות דר"נ ספ"י פ"ג] | עולה לש"ש ד"ה | [לתוס דר"נ פ"ו]

ד"ה | סרי עלי ד"ה | [מגילה י.] | יומא לט: [תוספתא דסוטה פי"ג] | ישעיה יט | לי עלה ד"ה | שם יט

הגהות הב"ח

(א) גמרא אותו היום שאשתמש בכהונה: (ב) רש"י ד"ה כל האומר ל"ב רבינו קלונימוס מתקן גירסא זו בגמ' ועיין בתוספות:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נזדמן כו' בירושלמי יומא פ"ה ה"ב נשמע ד"ה והעלה כו' לעכו"ם הנודרים נדרים ונדבות · עי' זבחים דף מ"ה וסם קטו ע"ב תוס' ד"ה אסור:

רבינו גרשום

על עולה מנחה. דכל המתנדב מתחילה להביא או עולה או מנחה אני מטיל עליו קומקום של חמין. כלומר הייתי דן אותו ברותחין דאסור לידור לכתחלה כדי שלא יבא לידי תקלה דשמא יקריבו בבית חוניו ויהא ענוש כרת אלא בשתיקה יביא קרבנותיו ולא יהא נודר לכתחילה קודם שיקריבם. והא הדין נמי לשאר קרבנות. לישנא אחרינא בתחי' כל האומר לי עלה בה אני כופתו לפני ארי. דר' יהושע בן פרחיה הוה נשיא והא"ק דקודם שעליתי לגדולה מי שהיה אומר לי עלה בה והיה נשיא הייתי כופתו לפני ארי עכשיו שעליתי כל האומר לירד ממנה אני מטיל עליו קומקום של חמין כלומר שהייתי מאכה בידים: ר"מ דאמר דבית חוניו הוה לשום עבודת כוכבים האי קרא דר' יהודה מאי עביד לה דמשמע דלש"ש בנה מזבח לה': ומצא בני מלכים. חמשה בני מלכים מצא בתוך החיל. הדירן והשביען שלא יעבדו עבודת כוכבים והניחן חיים ואותן ה' מלכים בנו אותו מזבח לש"ש: יהיו חמש ערים [בארץ מצרים] דאותן ה' מלכים ומלכות מצריםהן: *) ונשבעות בה' צבאות. שלא היו מכירין שם עבודת כוכבים. והיינו דכתי' יהיה מזבח לה'. אבל אותו בית חוניו היה לשם עבודת כוכבים: כדמתרגם רב יוסף כו'. דהאי הרס משמע הרבה לשון הריסות והוי נמי כמו חרס שמש כדכתי' האומר לחרס ולא יזרח וכו': איתאמר ההוא חדא מנהון. דקאמר נביא דאחת מאותן ערים שהוא נקראת בית שמש תהא נהרסת. כבנים דחכמים הן: כבנות דנשים דעתן קלות עליהן וכן דעתן קל: מצור ועד קרטיגני. מקומות. מכירין את ישראל. דיודעין בשבתן של ישראל שהיו חשובין ואין משתעבדים בהן כ"כ: ואת אבותן שבשמים. שיש להן יראת שמים לכל אותן אומות ואותן אומה דמקרטיגני כלפי מזרח אין מכירין ומשעבדין בישראל ואינן יריאי שמים: גדול שמי בגוים. אלמא דכל אומות יש להן יראת שמים: א"ל רב לרב שימי. שימי את.. אתה הוא זה שימי. לפי שלא היה רואהו משום דהוי ביה ברב מילי דחסידות שלא היה מגביה עיניו מן הארץ ולפניו היה מבים מרוב ענוה וזו אחת היתה ממדותיו. ורצו לנהוג במדה זו רב יוסף ורב ששת תלמידיו ונעשו סגי נהורין: דקרו ליה אלהא דאלהא. היינו גדול שמי בגוים אבל אין יראין אותו: א"ר נחום האי במנחה טהורה זה הלומד תורה בטהרה בלא הרהור: א) דאותן ששומרין בבית ה' בלילות הוו כעובדי עבודה: מזבח בנוי. והכי קאמר לעולם לא תיפסוק זאת מישראל שלא יהא מזבח בנוי או לשעלה או למטה: כאילו הקריב עולה כו': א"כ הכי איבעי ליה למכתב זאת התורה עולה ומנחה חטאת ואשם. דמשמע דהוי כאילו הקריב עולה ומנחה כו': לא צריך. היינו ל' דלעולה דהורתו מכפרת עליו: מאי דכתיב זאת תורת החטאת הרי כבר נאמר זאת התורה לעולה למנחה לחטאת ולאשם וכו' בתורת חטאת במדר עבודת חטאת: מאי קראה דאחד המרבה כו'. מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל. כלומר בשכר העבודה שעובד עבודה המתיק שנתו עליו אם מעט ואם הרבה בין עבודה גדולה בין עבודה קטנה שכרו שוה: ברבות הטובה רבו אוכליה מה כשרון לבעליה זהו הקב"ה שהוא הרטב המרובה יותר מן המעט שאין נהנה לא מזה ולא מזה כדכתיב אם ארעב לא אומר לך. והחשוב לפניו המעטים כמרבה ובלבד שיכוין לבו לשמים. וא"ת הרי כתוב אשה ריח ניחוח לה' הכל מפרש ליה [מנחים ד' מו ע"ב] לשום ריח לשום ניחוח לשום מי שאמר והיה העולם: בכל הקרבנות לא נאמר בהן ריח ניחוח לאל ולא לאלהים אלא לה'. שלא ליתן פתחון פה לבעל דין למינין לחלוק כדכתיב בהו בחד קרא לה' ובאידך לאלהים ש"מ ב' רשויות. אלא הכל לה': לא אמרתי לכם זבחו כדי שתאמר אעשה רצונו של מקום ויעשה רצוני כדי שיהא יעשה רצוני. שלא לרצוני אתם זובחים להנאתי אלא להנאתכם כדי שתתכפרו בהם: לרצונכם זבחו וקא מפרש האי לרצונכם זבחו היינו לדעתכם זבחו לאפוקי מתעסק: מנין למתעסק בקדשים. כגון שנתעסק לחתוך את התלוש וחתך מחובר אף האי כשרצה לחתוך דבר אחר ושחט הזבח מנין שהוא פסול: בידינו הוא. דודאי מצוה היא: לרצונכם מפרש לרצונכם היינו לדעתכם: **סליק פרקא וסליקא מסכת מנחות**

*) עיין לדף קי ע"א | א) נ"ל א"ר' לוי ס"מ ור' ואותן ת"ח שעוסקין בתורה בלילה כו' שעומדין בבית ה' בלילות ושוכרי עמוד.

שיטה מקובצת

גמ' ואין צריך לומר לדבר אחר מדקאמר אין צריך לומר לדבר אחר: שם כל יוה"כ היה מזדמן לי זקן א' לבוש לבנים ומעוטף לבנים: שם ויוצא עמי שנה זו מזדמן לי: שם לבוש שחורים ומעוטף: שם ראו מה נדר זה לאהובתו וקיים אותו היום שאשמש בכהונה גדולה: שם הרצה אחריו והלך: שם אותו היום שישמש בכהונה גדולה: שם כל האומר עלה אני כופתו: שם עתה כל האומר לירד ממנה: שם שהרי שאול ברח ממנה וכשעלה בקש להרוג את דוד כל זה נמחק: שם בריה דרב חסדא לרב אשי ר"מ כו': רש"י ד"ה נכנס כו' ולפנים הס"ד וה"ד ונמנעו אחיו הכהנים מלברך את העם בשם המפורש שלא היו יודעין לאומרו בקדושה ובטהרה א"ל וכו' בן מצאתי ברש"י כ"י אחר: ד"ה בא ואלמדך דחוניו היה חכם: ד"ה שברח כו' שלא רצה לקבלה כך הוה ונתקנא הס"ד ומה"ד בתחלה כל האומר: ד"ה מדברות כו' וסיפיה דקרא ונשבעות לה' צבאות הס"ד: תד"ה בתחלה כו' כל האומר עלה מנחה: *) גמ' ומאי משמע דהיינו ההרס לישנא: שם הכיאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ הביאי בני מרחוק אמר: שם אמר רב חסדא אמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה: שם דקרו ליה אלהא דאלהא ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה בכל מקום ס"ד: שם מנחה טהורה א"ר נחמיא זה הלומד תורה בטהרה: שם זה מזבח בנוי וכו' נ"א בקצת ספרים (יד) מיכאל השר הגדול עומד ומקריב קרבן על מזבח שהוא בנוי למעלה: שם כל העוסק בתורה כאילו בנה מזבח והקריב עליו עולה מנחה וכו': שם האי לעולה ולמנחה עולה ומנחה מיבעי ליה: שם ובלבד שיכוין לבו לשמים נ"ב נ"א בכל הספרי יד שיכוין אדם את דעתו לשמים: שם ומה כשרון לבעליה כי אם ראות עיניו: שם ובלבד שיכוין דעתו לשמים: שם לא אמרתי לכם זבחו: שם לרצונכם זבחו לדעתכם זבחו: רש"י מכירין כו' הראשון ואין מכבידין עולם: ד"ה ואת כו' שמאמינים בהקב"ה ואין עובדין עבודת כוכבים: ד"ה שימי את בתמיה ת"ב בכורות דף מב ע"ב תרה דף כד ע"א: ד"ה לעולם כו' בדברי חומים בשלמה ובקרבנות: ד"ה מאי כו' ולא כתיב זאת החוקה: ד"ה אין צריך לא לעולה: באד"ד כגון ילחם לכם בשבילכם: ד"ה לרצונכם כו' לקיים מצותי שתהא כפרה לכם (בת) [בכן] הס"ד:

סליק פרקא וסליקא מס' מנחות בעזרת אל אלהי הרוחות

בבל והמורות כ"י שבידי מסודר פרק ר' ישמעאל אחר פרק שתי מדות וכן בפי' המשניות להרמב"ם ז"ל וסימן פרקי המסכתא: כל הקמין: מקמץ: בתכלתא: דכל מנחתא: אלין תודתא: וכל קרבניא: תרתין: ר' ישמעאל אומר: תרתין: מנחתא: הרי עלי:

*) עיין לקמן פאחר זה

נושא

מח' ר"מ ור' יהודה - מהו היקף של בית חוניו

מקבנה

"אותו" - מסקנות ר"מ ור' יהודה בענין השפעת כבוד על האדם

* ביטוי מעניין - 'ירידה לגדולה' - 'ס"ל ג' יוד' 'אין אדם עולה לגדולה עד...'

נושא

לקחות של התנ"ך

- הכרת אומות העולם בגאולה
- קיבוץ גלויות ישראל